

سرمایه اجتماعی پیشران

مدیریت و پایداری شهری

نویسندگان:

سید چمران موسوی - تینا بوالقاسمی

پاییز ۱۳۹۹

سرشناسه	: موسوی، سیدچمران، ۱۳۶۰
عنوان و نام پدیدآور	: سرمایه اجتماعی پیشران مدیریت و پایداری شهری / سیدچمران موسوی، تینا ابوالقاسمی
مشخصات نشر	: تهران: نشر مناقب، ۱۳۹۹
مشخصات ظاهری	: ۲۲۷، جدول
شابک	: ۶۰۰,۰۰۰ ریال، ۸-۲۱-۶۹۰۰-۶۲۲-۹۷۸
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
موضوع	: سرمایه اجتماعی، توسعه پایداری شهری، مشارکت اجتماعی
ردیف	: social capital (Sociology), Sustainable urban development, Social participation
رده بندی کنگر	: ۷۰۸HM
رده بندی یوبی	: ۳۰۲
شماره کتابشناسی ملی	: ۷۳۶۵۷۶۰

عنوان کتاب	: سرمایه اجتماعی پیشران مدیریت و پایداری شهری
مولفان	: سیدچمران موسوی، تینا ابوالقاسمی
تایپ و حروف چینی	: البرز تاج منش
طراح جلد	: مرتضی آذرشیل
ویراستاری ادبی و صفحه آرایی	: مهناز ستاری
ناشر	: نشر مناقب
چاپ	: اول
نوبت چاپ	: پائیز، ۱۳۹۹
تیراژ	: ۱۰۰۰
شابک	: ۶۰۰,۰۰۰ ریال، ۸-۲۱-۶۹۰۰-۶۲۲-۹۷۸
قیمت	: ۶۰۰,۰۰۰ ریال

حق چاپ محفوظ و مخصوص ناشر می باشد.

پست الکترونیکی: managebpub@yahoo.com

نشر و توزیع: ۰۹۱۹۳۱۸۱۲۴۷

فهرست مطالب

۱۵	 مقدمه
۲۱	 فضا
۲۱	 شهر
۲۲	 سرمایه و انواع آن
۲۳	 ۱- سرمایه اقتصادی
۲۳	 ۲- سرمایه فرهنگی
۲۴	 الف) شکل تجزیه یافته یا درونی شده:
۲۴	 ب) حالت عینیت یافت
۲۴	 ج) حالت نهادینه شده
۲۴	 ۳- سرمایه اجتماعی
۲۵	 ۴- سرمایه نمادین
۲۵	 ۱- سرمایه فیزیکی
۲۵	 ۲- سرمایه انسانی
۲۵	 ۳- سرمایه اجتماعی
۲۶	 سرمایه اجتماعی
۳۰	 خاستگاه سرمایه اجتماعی
۳۲	 سرمایه اجتماعی اصل محوری توسعه
۳۲	 الف) جنبه منفعت اقتصادی سرمایه اجتماعی:
۳۳	 ب) جنبه منفعت عمومی سرمایه اجتماعی

فهرست مطالب

دیدگاه‌های مختلف سرمایه اجتماعی.....	۳۶
الف) دیدگاه اجتماع گرایی (اجتماعات محلی).....	۳۶
ب) دیدگاه شبکه‌های.....	۳۷
ج) دیدگاه نهادی.....	۳۷
د) دیدگاه هیئتی.....	۳۸
ویژگی‌های سرمایه اجتماعی.....	۳۹
۱- قابلیت انتقال پذیری.....	۳۹
۲- قابلیت کنترل پذیری.....	۴۰
۳- انعطاف پذیری.....	۴۰
۴- آنتروپی.....	۴۱
۵- هم افزایی.....	۴۱
دیدگاه‌های نظری سرمایه اجتماعی.....	۴۱
جیمز ساموئل کلنن.....	۴۱
الف) هنجارهای اجتماعی.....	۴۴
ج) ظرفیت بالقوه اطلاعات.....	۴۶
د) روابط اقتدار.....	۴۶
ه) سازمان‌های اجتماعی انطباق پذیر.....	۴۷
رابرت پاتنام.....	۴۸
۱) شبکه‌ها.....	۴۹

فهرست مطالب

۵۱	۲) اعتماد
۵۲	۳) هنجارهای همیاری (اجتماعی)
۵۳	فرانسیس فوکویاما
۵۵	۱- عوامل نهادی
۵۶	۲- عوامل خودبخوش
۵۶	۳- عوامل بیرونی
۵۶	۴- عوامل طبیعی
۵۸	مفهوم سرمایه اجتماعی در دیدگاه‌های تلفیق‌گرای معاصر
۵۹	تالکوت پارسنز
۶۰	یورگن هابرماس
۶۱	آنتونی گیدنز
۶۳	مانوئل کاستلز
۶۳	بورديو
۶۶	کلمن
۶۹	توسعه
۷۸	اولین منبع سرمایه اجتماعی
۷۸	دومین منبع سرمایه اجتماعی
۷۹	سومین منبع سرمایه اجتماعی
۸۰	چهارمین منبع سرمایه اجتماعی

۸۱	پنجمین منبع سرمایه اجتماعی
۸۷	۱- استراتژی سخت گیرانه
۸۷	۲- استراتژی این به آن سر
۹۳	شباهت‌ها و تفاوت‌های سرمایه اجتماعی با دیگر سرمایه‌ها
۹۵	هزینه‌های سرمایه اجتماعی
۹۷	تشکیل سرمایه اجتماعی و عوامل مؤثر آن
۹۷	تعهدات و اظهارات یجادکننده اعتماد
۹۹	تأثیرات سرمایه اجتماعی
۹۹	۱- تأثیر سرمایه اجتماعی بر رشد اقتصادی
۱۰۳	۲- تأثیر سرمایه اجتماعی بر دلائل و بهانه‌ها
۱۰۵	۳- تأثیر سرمایه اجتماعی بر توسعه مال
۱۰۶	۴- تأثیر سرمایه اجتماعی بر عملکرد و کارایی دولت
۱۰۷	اهمیت توسعه سرمایه اجتماعی در مدیریت شهری
۱۱۰	ابعاد مختلف در مطالعه سرمایه اجتماعی
۱۱۰	۱. اعتماد اجتماعی
۱۱۱	۲. اعتماد بین نژادها
۱۱۱	۳. مشارکت سیاسی
۱۱۱	۴. عضویت در گروه‌های اجتماعی
۱۱۲	۵. ادیان و مذاهب

فهرست مطالب

الگوهای اندازه‌گیری سرمایه اجتماعی	۱۱۳
الگوی اندازه‌گیری مبتنی بر ویژگی‌های گروه‌های اجتماعی	۱۱۴
الگوی مبتنی بر تحقیقات پیمایشی	۱۱۶
الگوی مبتنی بر ارزش روز شرکت	۱۱۷
الگوی مبتنی بر محاسبه صرفه‌جویی در هزینه‌ها	۱۱۸
۱- تشویق و تقویت نهادهای اجتماعی، صنفی و حرفه‌ای	۱۲۰
۲- برنامه‌ریزی برای می‌سازی فرهنگ اجتماعی و سازمانی	۱۲۱
۳- توجه به ارتقای سرمایه اجتماعی در آموزش‌های عمومی و آموزش کارکنان	۱۲۲
مؤلفه‌های فرهنگی	۱۲۲
مفهوم جغرافیایی توسعه	۱۲۳
توسعه شهری	۱۲۴
پایداری	۱۲۵
توسعه پایدار	۱۲۹
اصول و الزامات حاکم بر توسعه پایدار	۱۳۴
اهداف شهرنشینی پایدار (پایداری شهری) با تأکید بر محیط زیست	۱۳۷
تعریف و مفهوم EPI	۱۳۸
نظریات مربوط به پایداری شهری	۱۴۰
پایداری بیرونی شهرها	۱۴۰
پایداری درونی شهرها	۱۴۵

فهرست مطالب

۱۴۸	 اصول توسعه پایدار
۱۵۲	 چالش‌های توسعه پایدار
۱۵۳	 خطر رسیدن به آستانه بحرانی در حوزه‌های مختلف
۱۵۳	 افزایش جمعیت و مصرف منابع
۱۵۳	 فقر
۱۵۴	 تهی شدن منابع
۱۵۴	 آلودگی
۱۵۴	 تغییرات جهانی آب و هوا
۱۵۴	 بدهی
۱۵۴	 بیماری‌های خطرناک
۱۵۵	 بی‌ثباتی سیاسی
۱۵۵	 مشکل تلفیق تصمیم‌ها
۱۵۵	 توسعه پایدار شهری
۱۶۳	 معیارهای توسعه پایدار شهری
۱۶۶	 ویژگی‌های شهر پایدار
۱۷۱	 نظریات توسعه پایداری شهری
۱۷۱	 شهر اکولوژیک
۱۷۲	 شهر خود اتکا
۱۷۲	 شهر سالم

فهرست مطالب

۱۷۳	شهر سبز
۱۷۳	شهرداری و شهر به منزله یک نظام اجتماعی
۱۷۶	واقعیت شهر؛ کلیت اجتماعی فضایی پویا
۱۷۸	ابعاد و عناصر کنش انسانی
۱۸۰	شهر به مثابه نظام کنش انسانی
۱۸۳	فهرست اطلاعات نظام کنش انسانی در شهر
۱۸۳	۱. سوگیری‌های آش
۱۸۴	۲. کنش های اجتماعی
۱۸۴	۳. اوصاف محیطی کنش
۱۸۵	مشارکت اجتماعی
۱۹۰	شرایط عمده تحقق مشارکت
۱۹۱	آموزش شهروندی محیط زیست در مشارکت اجتماعی - شهروندان
۱۹۶	سرمایه اجتماعی و پایداری شهری
۱۹۸	مدیریت شهری و توزیع سرمایه اجتماعی
۲۰۱	عدالت اجتماعی و مدیریت برنامه‌ریزی شهری
۲۰۳	فرجام سخن
۲۱۳	منابع

مقدمه

شهرمکانی است که تجربیات زیسته و فعالیت‌های بشری در آن جمع و انباشت می‌شود. این تجربیات هم فعالیت‌ها و تجربیات مادی یا غیرانسانی مانند ساختمان‌ها، هنرها، کوچه و خیابان‌ها و جز آن‌ها را دربرمی‌گیرد و هم تجربیات و سرمایه‌های فرهنگی و معنوی مانند عقایدی و باورها، نگرش‌ها، معلومات، دانش‌ها و مطالعات و جز آن‌ها را.

این تجربیات نه فقط منبع و سرمشق انسان‌ها برای ناوبری و راهبری جامعه و شهروندان را به دست می‌دهد، بلکه حتی اندوخته مناسبی برای جمعی یا برپایی زندگی مالکیت بشر است، بلکه حتی اندوخته مناسبی برای بهره‌برداری نسل آتی جهت مدیریت و حل مشکلات و مسائل پیش روی است. ما همگی در طی زندگی مان با اشعار، موسومات، دانسته‌ها، نظریات و تجربیات متفاوتی آشنا می‌شویم و از آن‌ها در مواقع ضروری برای تصمیم‌گیری‌ها، اولویت‌گذاری‌ها و انتخاب‌های خود بهره می‌گیریم.

در انتخاب‌ها و تصمیم‌های خود، گاه با توجه به روشنی موضوع با آشنایی کافی با موقعیت فقط از دانش و معلومات و تجربیات محدودی استفاده می‌کنیم و گاه در انتخاب‌ها و تصمیم‌گیری‌های خود از اطلاعات و معلوماتی استفاده می‌کنیم که نه فقط متنوع یا ناهمگون هستند، بلکه حتی متعارض هستند.

در چنین مواردی، ما چاره‌ای جز به کارگیری یک استراتژی تعریف شده برای ترکیب و جمع‌بندی این بدنه دانش و اطلاعات ناهمگون و استفاده از آن در تصمیم‌گیری‌ها و برنامه‌های معطوف به حل مسأله نداریم. در یک زندگی شهری،

به ویژه در کلان شهرها، دوگانگی ها، ناهمگونی و سردرگمی ها و تعدد و تضاد در منابع، محرک ها، کنش ها و اطلاعات بیش تر است (همان چیزی جورج زیمل متفکر بزرگ آلمانی آن را "حالت دلزدگی یا بلازه" در زندگی شهری می نامد)، زیرا یک شهر متشکل از منظومه ای از نظام های فیزیکی، تاریخی، اقتصادی و اجتماعی و روانی - شخصیتی است. در چنین شرایطی، همان طور که بسیاری از جامعه شناسان از جمله نیجکمپ و پرلز تصریح کرده اند، شرایط اجتماعی نامساعد در نهایت، می تواند به شرایط نامساعد فرهنگی، اکولوژیک و زیستی منجر شود.

از این نظر یک شهر ناایدار را می توان از افت جمعیتی، افت زیست محیطی، ناکارآمدی نظام های آبرسانی، کاهش فرصت های اشتغال، دفع و مهاجرت فعالیت های تولیدی، صنعتی و خدماتی، و عدم تعادل ترکیب اجتماعی جمعیتی آن تشخیص داد.

رفتار شهروندان و کیفیت مشارکت آنان در امر جامعه به عنوان یکی از الزامات اساسی سرمایه اجتماعی و از شاخص های توسعه یافتگی جوامع محسوب می شود. فرهنگ شهروندی و عناصر کلیدی آن به مراد در طول تاریخ پرفراز و نشیب این مفهوم از طرف متفکران و صاحب نظران علامه مند به مسائل اجتماعی که تمدن و پیشرفت جوامع بشری را در استقرار آن فرهنگ می دانند، از ادوار باستان تا کنون مورد بحث و چالش قرار گرفته است.

امروزه تعیین میزان نهادینه شدن فرهنگ شهروندی به منظور تعیین جایگاه خود در جریان توسعه یافتگی در بستر جهانی شدن از ضروریات دستیابی به شاخص های توسعه است.